

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 3. oktobra 1860.

Ukaz c. k. krajske deželne vlade od 11. sept. 1860, št. 14643,

s katerim se razglasi za krajsko vojvodino nova postava za vinograde.

S cesarskim patentom od 7. septembra 1848 je bilo zemljišno podloštvo in grajšinstvo odpravljeno; s tem je tudi oblast nekdanje gorske gosposke čez vinograde nehala, zavoljo tega tudi to, kar je bilo v razglasu deželnega poglavarstva od 28. januarja 1832, št. 27049 (v zberki deželnih postav, v 14. zvezku na strani 9) na znanje dano, nič več za sedanji čas ni veljavno. C. kr. deželna vlada tedaj tisto postavo z nazočim ukazom prekličie, in razglasi, zmenivši se pred s c. k. kmetijsko družbo, sledečo postavo za vinograde v krajski vojvodini, in jo dá s tem pristavkom v spolnovanje sploh na znanje, da berž s tem oklicom svojo moč zadobi.

Gustav grof Chorinsky s. r.,
c. k. poglavar.

Postava za vinograde

v vojvodini krajski.

§. 1. V vsaki soséski, v kateri so vinogradi, naj pokličie župan vse vinogradnike, kateri imajo pravico voliti, da oni pod njegovim predsedništvom za pet let izvolijo izmed sebe najmanj tri najbolj zastopne in njih popolnega zupanja vredne možé za gornike in ravno toliko namestnikov.

§. 2. Če se dobro ali potrebno zdi, si tudi vinogradniki dveh ali več sosésk, kateri imajo pravico voliti, morejo skupaj svoje gornike in njih namestnike voliti.

§. 3. Pravico voliti ima samo tisti vinogradnik, kateri ima saj najmanj pol orala ali pol joha vinograda v tisti soséski. Vsacega pol orala vinograda več šteje pa zopet za en glas. Vlastniki ali lastnice vinogradov smejo namest sebe tudi svoje po postavi pripušene namestnike ali pa pooblastence k volitvi gornikov poslati.

§. 4. Župani morajo izvoljenim gornikom in njih namestnikom s posebnimi pismi na znanje dati, da so za to izvoljeni. Ko pet let preteče, je treba nove volitve, pri kateri se pa smejo poprejšni gorniki in namestniki zopet voliti.

§. 5. Kadar kak gornik ne utegne svojega opravila opravljati, prevzame njegovo mesto tisti namestnik, kateri je dobil pri volitvi (§. 1) največ glasov.

§. 6. Izvoljeni gorniki imajo sploh na vse gledati, kar je za blagor in zboljšanje vinstva treba. Posebno imajo skrbeti za napravljanje in popravljanje potov v vinogradih; oni imajo gorske čuvaje udinjati, jim njih službo določiti in nad njimi čuti; prepričevati se imajo tudi, kako grozdje zóri, potem dan odločiti, kdaj utegne podbernja biti in kdaj tergatev ali bendima sploh se začeti; oni prevzamejo tudi, ako nogradniki to hočejo, vinsko mero v nogradih, kadar se vino prodajo itd.

§. 7. V vseh njim odmenjenih zadevah naj se izvoljeni gorniki, kadar sami za potrebno spoznajo, ali če hoče

župan imeti, snidejo, da se posvetujejo o potrebnih rečéh. V tako posvetovanje morejo tudi odborniki njih bližnje podružnice kmetijske družbe ali pa tudi druge zastopne in zupanja vredne možé poklicati; toda ti imajo samo posvetovaven, pa ne določiven glas. Izvoljeni gorniki delajo svoje sklepe po večini glasov in njih sklepi se imajo županu dati na znanje, kateri bo imel skerb, da jih vsi nogradniki tiste soseske zvejo po najpripravniši poti.

§. 8. Izvoljeni gorniki dobivajo za to, da pri prodajanji vina v vinogradu po zahtevanji prodajavca ali kupca vino mérijo, od vsacega doljno-avstrijskega vedra (estrajha) 2 kr. novega dnarja plačila. Za vinsko mero se imajo gorniki posluževati samo doljno-avstrijske mere, to je doljno-avstrijskega vedra po 40 bokalov, ki je bila s cesarskim ukazom od 13. decembra 1856 (v deželnem vladnem listu za krajsko vojvodino, v tečaju 1857, I. delu, na št. 39) kot edino postavna mera izrečena in vpeljana. Vinogradnikom je pa sicer na voljo dano, gornikom tudi kako drugačno plačilo odločiti.

§. 9. Nogradske poti napravljati in v dobrem stanu ohranovati, ako te poti niso ob enem tudi soseskine ali kantonske ceste, gré nogradnikom samim. Da se to zgodi, imajo gorniki skrbeti in se natanko ravnati po okolišinah tistega kraja, pa tudi z županom se imajo zastran tega popred pomeniti, in njegovo dovoljenje v to dobiti. Zaukazi zavoljo tega dani, ako jih ne spolnujejo tako, kakor bi jih imeli tisti, kateri so jih spolnovati dolžni, se smejo izpeljevati po cesarskem ukazu od 20. aprila 1854 (v dež. vladnem listu za krajsko vojvodino, tečaj 1854, I. del, št. 115).

§. 10. Ko začne grozdje zoréti, imajo izvoljeni gorniki, ako bi bilo soseskinih poljskih čuvajev premalo, posebnih gorskih čuvajev toliko postaviti, kolikor jih je treba; njih mezdo ali plačilo postavijo in dajajo gospodarji vinogradov. Zastran tega pa, kakošne pravice in dolžnosti, lastnosti, službene znamenja, orožje in prisego imajo ti čuvaji, veljajo odločbe slavnega ministerstvenega ukaza od 30. januarja 1860, ki je v derž. zak. št. 28 in v prestavah derž. zakonika v II. delu, leta 1860, na št. 28 zastran zapriseženih poljskih čuvajev oklican.

§. 11. Kadar v §. 10 imenovani čas pride, imajo izvoljeni gorniki tudi preudariti in skleniti, ali se imajo in kako se imajo, če je potreba spoznana, vinogradi zaperati. Vinogradi, ktere je zapreti, se imajo tam, kjer se va-nje in iz njih hodi, z navskriž zabitimi kolmi zaznamovati. Najmenj en teden pred pa se mora to dobro oklicati, preden se vinograd zaprè. Dokler je vinograd zapert, ne smé razun gospodarja in njegove družine ter njegovih delavcov nihče va-nj hoditi. Ko se tergatev začne, se imajo tudi znamenja, da je vinograd zapert, odpraviti.

§. 12. Dan, ktereга izvoljeni gorniki za začetek tergatev (bendime) postavijo, ima župan berž in kakor najbolj more, sploh oklicati dati, da se po celi tisti soséski zvé; temu oklicu pa ima še pristaviti, da se v deževnem vremenu ne sme tergati in se terganje nima pred začeti, dokler rosa ne mine.

Pred začetkom postavljene tergatev se sme gnjilo ali

odpadlo grozdje, kakor tudi tako, ktero ni za vino namenjeno, samo tedaj oberati, če se je to izvoljenemu gorniku pred povedalo.

§. 13. Pred dnevom, ki je za začetek tergatve (bendime) postavljen, ne sme nihče tergati. Pozneje tergati ima pa vsak pravico; toda dolžen je potem za čuvaje svojega vinograda sam skerbeti.

§. 14. Pritožbe zoper gorske čuvaje se delajo pri izvoljenem gorniku, pritožbe zoper te gornike pa županu, in razsodijo naj se po kratki in zdatni poti.

§. 15. Prestopki te nogradske postave se imajo kot poljske hudodelstva kaznovati po zastran tega danem ukazu slavnega ministerstva od 30. januarja 1860, ki je oklican v državnem zakoniku št. 28 in v prestavah državnega zakonika v II. delu leta 1860, št. 28.

Dober svēt vsem, ki še le začnó se s svilorejo pečati.

Visoka cena svilnih mešičev (kokonov) je zdramila marsikoga, se udeležiti dobička, ki ga sviloreja ali židni pridelek dandanašnji daje in še tudi v prihodnje obeta.

Marsikter bi tedaj gojil svilode (židne červice), al murbinega listja ni; zato je treba najpred murb nasaditi. Al le umna saditev murb bo donasala kmalo in obilno dobička; zato preudari, na katerem kraji tvojega zemljiša bi utegnila najbolj ugodna biti lega in zemlja za murbo. Lega je najboljša proti sončnemu izhodu ali poldnevu in prosta. Perst rahla, kaničljiva, ne močirna, dobro previdena z apnenino in potašeljem (apno je poglavitni obstojni del murbinega lesa, potašelj pa listja) in ktera ima obilno redivne moči v sebi, je najboljša za murbe. Če pomanjkuje apnenine, pomešaj perst s šuto starih zidov; če ji manjka potašelja, prideni ji pepéla. Po pepélu ti bo murba posebno lepo listje dajala, po apnu pa krepko rastla.

Ko imaš murbe v verste saditi, daj skopati toliko po en seženj (klaftro) širokih in po dva čevlja globokih grabnov, kolikor verst murb želiš vsaditi; raztegni po dnu močno steljastega živinskega gnoja, zameči ga s perstjo do polovice grabna, in potlej sadi murbe. Ko tako sadiš murbe in jih potlej ene leta pridno okopuješ, boš imel veselje nad njimi in kmalo dobiček. Med take murbe se zamore še tudi med vsake dve, če so najmanj po tri sežnje saksebi sajene, ena pritlikovka vsaditi, ktera bo že drugo leto nekoliko listja za svilode dala.

Pritlikovke se morejo vsakemu svilorejcu priporočiti, posebno takim, ki želijo na novo začeti svilorejo, pa nimajo listja, zakaj po pritlikovkah si bojo najpred listja pripravili. Vsak bi tedaj imel ali med murbe visoke rasti pritlikovk nasaditi, kakor je bilo rečeno, ali pa en kos zemlje zato odločiti, in jih po sežnji saksebi v dva čevlja široke in globoke grabne posaditi, in potlej vsako leto okopovati. Za tako saditev so najboljše murbice enoletne po cepljenji, ali pa dve in triletne necepljene; necepljene so najboljše moretianke, ktere največ mraza prenesejo in krepke šibe poganjajo. (Murba moretianska po profesorju Moretti tako imenovana in že okoli 40 let znana, ima precej veliko listja sercu podobnega, ki je na zgornji plati oestro, na spodnji pa gladko).

Pritlikovke (Zwerg- oder Buschbäume) so na dve strani koristne: prvič zato, ker spomlad popred zelenijo kot murbe visoke rasti; zato se morejo tudi svilne gosence bolj z godej zvaliti dati, kar po mnenji zvedenih svilorejcov svilni pridelek bolj zagotovi; — drugo pa zato, ker v prvih starostih svilodi le malo listja potrebujejo, ki si ga gospodar lahko od pritlikovk nabere, da ni treba velikih murb za malo stvar načeti; v tem se pa murbe visoke rasti bolj obrastejo, in njih listje se tako prihrani za tisti čas, kadar se ga več na enkrat potrebuje.

Vsak, kdor bo poskusil si murbinih pritlikovcov dobro

gojiti, se bo prepričal, da bo po ti poti najpred k listju prišel, in tedaj najpred koristi od murbe imel. Zraven naj pa nobeden ne opusti murbe visoke rasti saditi, ktere imajo svilorejo za več časa zagotoviti.

Koliko dobička bi lahko imeli gospodarji od svojih njiv in senožet ob cestah od tistih mej in griv, kamor se iz cest in cestnih grabnov blato meče, ktero ima navadno vse v sebi, česar murba potrebuje, ko bi murb nasadili! *)

U—č.

Zdravniška skušnja.

Pomoč zoper glisto trakúljo.

Naše „Novice“ rade kako domačo zdravilo ljudem v korist naznanijo; prosim, naj povejo Slovencom tudi domačo pomoč zoper tisto dolgo, traku podobno glisto, ki se zatega voljo trakúlja (Bandwurm) imenuje in ki sem jo že večkrat, posebno na Dolenskem, narajmal in jo odpodil. Ta človeškemu zdravju zlo zoperna glista se lahko brez vse bolečine in nevarnosti in brez vseh stroškov prav lahko in gotovo z bučnimi jederci prežene.

Na Rusovskem so bučne jederca zoper trakúljo sploh znane in staro domače zdravilo, ki se je pozneje tudi na Angležkem, Francozskem, v Algieru in v Egiptu po mnogih skušnjah popolnoma poterdilo. Kdor ima tedaj trakúljo, (da so že kakošni kosi iz njega šli ali da je kak zdravnik to bolezen pri njem spoznal), mu ni treba na Dunaj v Jägerzeile št. 528 hoditi, ali tje dnarja pošiljati, naj se rajši v kako koruzno ali krompirjevo njivo zapodi, na kateri tudi svinske buče rastejo in naj se tam njih jederc najé, če jih doma nima, in se bo gotovo ozdravil. Saj je letos buč dosti, njih jederca so dobre in se dajo tudi dolgo hraniti. Še bolj hitro se pa prežene, če se zjutraj kakih 100 do 200 bučnih jederc z medom (sterdjo) ali pa s cukrom pojé, in čez kake dvé uri potem nekoliko ricinovega olja (Ricinüsöl) povžije, ki se v apoteki dobi.

Dr. Reimoneng priporoča: 200 izlušenih in stolčenih bučnih jederc (to je blizo ena unča) s 7 kvintelci ricinovega olja (7 drachm. Ricinüsöl) in s 7 kvintelci medú (7 drachm. Honig) pomešati in povžiti; čez dve uri naj pa izpije kozarec limonine vode (limonade), v ktero se zopet nekoliko medú in ricinovega olja pridene.

Če mi ljube „Novice“ dovolijo, bom še drugikrat kako domače zdravilo povedal. **) Dr. Janez Podliščekov.

Strašni kebri na Gorenskem

ali vprašanje:

Ali gremo naprej ali nazaj?

(Dalje in konec.)

„Zdaj pa gospod Ruard hočejo — nam je kmet dalje pripovedoval — sred tega roba gojzd prekopati in cesto napraviti. Pri nas se vse čudi, kdor ta rob pozná, kdo je mogel gosp. Ruard-u ta nesrečni svēt dati, da so cesto že obrisali in zmerili! Se vé, da so ljudje, katerim je nevarnost žugala, berž hrup zagnali; bila je potem komisija; vsi poklicani domači ljudje so do dobrega skazali, da Bog

*) Prejeli smo ta poduk, kteri skušenega svilorejca spričuje, od častitega gospoda družbenika krajske in goriške družbe iz Istre s prijazno ponudbo, da hoče vsakega kdor želi murb, z najlepšim blagom postreči; 100 tako močnih dreves, da imajo že vej za nastavo krone. veljá brez voznine 35 do 40 gold. nov. dn.; voznina do Tersta veljá kakih 40 do 50 krajc. za 100 dreves; od Tersta naprej pa se morejo po železnici ali kak drugač peljati. 100 pritlikovk veljá le 8 do 12 gold. po debelosti drevja. Kdor želi teh ali unih dreves, naj se oglasi berž pri podpisnem vredništvu ali pa pri vertnarji kmetijske družbe ljubljanske na Poljanah, ker saj do 15. oktobra častiti naš rojak mora že naročilo vediti.

**) Prosimo.